

Stelling:

Aalscholvers vormen een bedreiging voor de visstand

Fotografie: Rob Kraaijeveld en
Sportvisserij Nederland

Nagenoeg overal kom je ze tegen. Of het nu een poldersloot, plas of grote rivier betreft, de aalscholver is een van de meest voorkomende visetende vogels geworden. Hoewel de opmars van *Phalacrocorax carbo sinensis* door velen als het voorbeeld van succesvolle natuurbescherming wordt beschouwd, zien steeds meer vissers deze vogel als bedreiging voor de visstand. Terecht? Visionair peilde de mening van een drietal deskundigen.

Marcel Klinge, **Hoofd Adviesgroep Ecologie, Inrichting en Beheer bij Witteveen + Bos.**

Het ligt er vooral aan wat je onder het woord bedreiging verstaat.

Een bedreiging voor het voortbestaan van vissoorten zijn aalscholvers naar mijn mening niet. Ze eten wat hen voor de bek komt en hebben, voor zover mij bekend, geen duidelijke voorkeur voor bepaalde soorten. Ze eten dus vooral de

algemeen voorkomende soorten en deze verdwijnen hierdoor niet.

Een bedreiging voor de totale hoeveelheid vis in het water (in kilogrammen per hectare water) zijn de aalscholvers in de meeste gevallen ook niet. Een goed voorbeeld hiervan zijn de meren in Noordwest-Overijssel. Op een visbestand van ongeveer 150 kg/ha onttrekken de aalscholvers hier jaarlijks maar liefst 70 tot 90 kg/ha (schatting van aalscholverexpert Ronnie Veldkamp). Het totale bestand blijft echter 150 kg/ha, met andere woorden de visproductie compenseert de onttrekking. Dit geldt naar mijn idee voor veruit de meeste buitenwateren. In kweekvijvers, waar meestal maar een bepaalde hoeveelheid vissen van één jaarklasse van één soort wordt gekweekt, ligt dit uiteraard anders. Daar is iedere opgegeten vis er één minder en kan de aalscholver wel degelijk een bedreiging vormen. De toenmalige Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij die diverse viskwekerijen heeft moeten sluiten, weet hier bijvoorbeeld alles van.

Een sterke invloed op de lengteopbouw van de visstand kunnen de aalscholvers naar mijn overtuiging wel degelijk heb-

ben. Aalscholvers zijn weliswaar niet soort- maar wel enigszins grootte-selectief. Als ze kunnen kiezen pakken ze de grotere vissen, met een algemene voorkeur voor vissen van 15 tot 30 centimeter. Deze vissen groeien lang niet zo snel als kleine vissen en als de onttrekking maar groot genoeg is verdwijnen ze uit de visstand. In Noordwest-Overijssel is het gewichtsandeel van de lengteklasse vissen van 15-25centimeter parallel aan de opkomst van de aalscholvers met meer dan 75% verminderd en vervangen door vissen kleiner dan 15 cm (het totaal is zoals eerder aangegeven op ongeveer 150 kg/ha gebleven). Tegenwoordig bestaat ongeveer tweederde van de visstand (circa 100 van de 150 kg/ha) uit deze kleine visjes (tegen ongeveer eenderde voor de opkomst van de aalscholvers). Het moge duidelijk zijn dat zowel de sport- als beroepsvisserij negatieve gevolgen van zo'n situatie ondervinden. Zij moeten het niet hebben van kleine visjes. Als je zoals de beroepsvisserij voor je inkomen afhankelijk bent van wat het water produceert, kan ik me goed voorstellen dat je de aalscholver als bedreiging ziet. Een recreant die voor de natuur komt zal dat waarschijnlijk echter anders zien.

Dat de aalscholver in veel gebieden een merkbare invloed op de lengteverdeling van de visstand kan uitoefenen staat wel vast. De visserij zelf kan echter ook een sterke invloed uitoefenen. Waar het om gaat is hoe er mee omgegaan wordt. Idealiter is er genoeg ruimte voor zowel beroepsvissers, sportvissers als aalscholvers en wordt de beschikbare visproductie netjes verdeeld. In de praktijk is dat echter heel lastig. Het vraagt om voldoende kennis van de situatie, om de bereidheid om te delen en, als men de bereidheid tot delen heeft, om ervoor te zorgen dat deze verdeling evenwichtig is en blijft. Zo ver zijn we in de meeste gevallen nog niet.

Vissers zien aalscholvers vaak als bedreiging.

Manon Tentij en Bart Denneman, **Vogelbescherming Nederland**

Er zijn in Nederland onderwerpen waarover opvattingen bestaan die een geheel eigen leven gaan leiden. Opvattingen die keer op keer opduiken, ongeacht de voortgang van de kennisontwikkeling over het betreffende onderwerp of de conclusies die eerdere debatten over dat onderwerp hebben opgeleverd. De stelling 'Aalscholvers vormen een bedreiging voor de visstand' is er zo een. In al zijn ongenueanceerdheid kon deze opvatting al jaren geleden worden bijgezet in de categorie van de aantoonbaar onjuiste percepties. Maar zie hier, daar is ie weer!

Uiteraard eten aalscholvers vis en hebben ze invloed op de visstand, maar daarbij bepaalt de draagkracht van het ecosysteem de predatiedruk door

deze vogels en niet andersom. Zoals bijvoorbeeld te lezen valt in het artikel 'Aalscholvers, toonbeeld van efficiency' (R. Veldkamp, *Visionair* dec. 2007 pp. 10 - 13) kunnen aalscholvers lokaal een grote impact hebben op de opbouw van de visstanden, maar is dat niet noodzakelijkerwijs negatief, integendeel. In het IJsselmeer, een van de gebieden waar de aalscholverdiscussie regelmatig opduikt, is het voorkomen van een overmaat aan kleine vis (vooral pos) door overbevissing

van maatse roofvis (snoekbaars en baars) de belangrijkste sturende factor voor de aalscholver. Dat deze vogels profiteren van de gevolgen van de overmatige visserij kan ze moeilijk verweten worden. De kern van het probleem zit hier aanwijsbaar ergens anders: een onnatuurlijke visstand als gevolg van structurele overbevissing...

De discussie over de vermeende schadelijkheid van aalscholvers en de juridische en praktische mogelijkheden om de Nederlandse aalscholverpopulaties in aantal en omvang te beperken doet overigens nauwelijks ter zake. De soort geniet internationale juridische bescherming. En dat is niet voor niets. Aalscholvers vervullen een belangrijke rol in onze waterecosystemen en het IJsselmeer is op haar beurt een gebied van internationale betekenis voor watervogels zoals aalscholvers.

Zoals hierboven al geconstateerd wordt, is het al jaren meer de perceptie van sommige actoren in het veld dan de ontwikkeling van wetenschappelijke kennis en inzichten die de discussie over deze vogels steeds opnieuw aanjaagt. Ons inziens zou het voor alle belanghebbenden, zowel waterbeheerders, vissers als natuurbeschermers, zinniger zijn de aalscholvers voortaan te gaan benutten voor de inzichten die we aan het reilen en zeilen van de soort kunnen ontleenen. Aalscholvers zijn als toppredator een uitstekende indicator voor de opbouw en ontwikkeling van de visstand en daarmee voor de kwaliteit van het watersysteem en waterbeheer. Een evenwichtige natuurlijke(r) opbouw van het visbestand is iets dat vanuit verschillende (inter)nationale kaders, onder meer de KRW, wordt nagestreefd. Als we dit streven als uitgangspunt nemen kunnen aalscholvers en duurzame visserij ieder hun eigen, belangrijke rol blijven spelen. Laten we de aandacht dus daarop richten!

Mennobart van Eerden, **Rijkswaterstaat, Waterdienst**

De aalscholver is een karaktervogel van de Nederlandse delta. In voorhistorische tijd waren ze al in groot aantal in West-Europa. Pas toen de mens de visrijke wateren intensief ging exploiteren ontstond er een conflict. Aalscholvers zijn decennia lang te vuur en te zwaard bestreden, in een tijd waarbij de mens zijn alleenrecht op de natuur bevestigd

wilde zien door alle vermeende concurrenten uit beeld te houden. Dat gold vooral voor de grote predatoren zoals de beer en lynx, die in ons land geheel zijn uitgestorven, maar ook voor kleinere roofdieren zoals de bunzing, vos, zeehond en visotter die tot niet zo lang geleden nog aan vervolging zijn blootgesteld. Dat vervolgen van aalscholvers lukte wonderwel. Geholpen door de pesticiden in de vis waren begin jaren zestig van de vorige eeuw de populaties in Europa bijna gedecimeerd. Alleen in Nederland, Denemarken, het voormalige Oost Duitsland en delen van Polen waren nog restpopulaties over. Door de bescherming in Nederland sinds 1965, aangevuld met soortgelijke maatregelen na 1970 in andere Europese landen, is de soort nu terug van weggeweest. Inmiddels is ook de wereld veranderd. De eutrofiëring van het watersysteem heeft geleid tot meer vis, de overbevissing van de roofvisbestanden in de grote wateren en kustzone hebben geleid tot steeds meer kleine vis. Twee effecten als gevolg van

menselijk handelen die de vogel letterlijk in de kaart hebben gespeeld. Voeg daarbij de transformatie van de wateren in de richting van steeds meer kunstmatige oevers, het wegnemen van dynamiek zoals natuurlijke waterpeilen en het opwerpen van barrières, allemaal zaken die de visstand verder onder druk zetten en je begrijpt dat we ver afgegeden zijn van het natuurlijke bestel. Of er daarbij ook echt sprake van 'schade' zou zijn door zo'n natuurlijke predator is natuurlijk een interessante vraag, die in veel gevallen echter moeilijk te beantwoorden is. En of deze vraag werkelijk de prioriteit heeft bij het in kaart brengen van de vragen over het waterbeheer is dan ook discutabel.

Als mens kijken en beleven we onze wereld inmiddels ook heel anders. Er zijn nieuwe vormen van recreatie bijgekomen en de natuurbeleving kent alleen al in ons land zo'n vier miljoen actieve sympathisanten. Het spektakel van een groep vissende aalscholvers is daarbij evenzeer een stuk natuurbeleving als het aanschouwen van een kudde voorbijtrekkende edelherten. We zullen hard moeten werken om onze watersystemen op orde te krijgen. Als de natuurlijke processen daarbij meer voorrang krijgen is het 'aalscholverprobleem' niet meer aan de orde. De aantallen zullen zich van nature aanpassen aan de nieuwe situatie met meer roofvis en meer schuilmogelijkheden voor de kleine vis. Dat daarbij ook voor de menselijke visser (sport en beroep) een blijvende rol is weggelegd is duidelijk. Door de soort weer centraal in de discussie te plaatsen als 'bête noir' zijn we voor mijn gevoel opnieuw bezig met symptoombestrijding, in plaats van de werkelijke problemen aan te pakken.

Aalscholvers beschadigen vissen die te groot zijn als prooi.

